

Tjänsteutlåtande

Datum 2017-02-14

Diarienummer HS 2017-00099

Västra Götalandsregionen

RCC Väst

Handläggare: Thomas Björk Eriksson

Telefon: 070-020 78 38

E-post: thomas.bjork-eriksson@rccvast.se

Till hälso- och sjukvårdsstyrelsen

En ännu bättre strålbehandling - regional utredning av behovet av strålbehandling i Västra sjukvårdsregionen 2017 - 2027

Förslag till beslut

1. Regionalt cancercentrum väst får i uppdrag att utreda av behovet av strålbehandling i Västra sjukvårdsregionen 2017-2027.
2. Uppdraget återrapporteras till hälso- och sjukvårdsstyrelsen under hösten 2017.

Sammanfattning av ärendet

Strålbehandlingen i Västra Götalandsregionen (VGR) står inför stora utmaningar. Samtidigt som arbetet pågår med apparatbyte, ökad tillgänglighet samt forsknings- och utvecklingsarbete, behöver ett målmedvetet arbete ske för att utveckla en hållbar strålbehandlingsverksamhet i VGR. Utredningen ”En ännu bättre strålbehandling” ska förutom att beakta de sex strategiska utvecklingsområdena i den regionala utvecklingsplanen (patientperspektiv i en behovsstyrd cancervård, förebyggande insatser och evidensbaserad screening, tidig upptäckt av cancer, sammanhållna patient processer, god palliativ vård och kompetensförsörjning, forskning och verksamhetsutveckling) också ta i beaktande;

- nuläge och långsiktigt hållbar strålbehandlingskapacitet i den västra sjukvårdsregionen
- omvärldsanalys inklusive öppettider för patientbehandlingar på andra onkologkliniker i Sverige
- teknikutveckling
- förebygga oönskade väntetider
- hantering av periodiska variationer
- effekter av nationell nivåstrukturerad av bl a anal- och vulvacancer
- resurslokalisering i en ännu oklar regionindelning
- kompetensförsörjning på kort och på lång sikt
- framtagande av modell för kontinuerlig monitorering av hållbara resurser för strålbehandlingsverksamheten i VGR.

Fördjupad beskrivning av ärendet

Sjukvårdsbehovet i VGR ökar

Befolkningens behov av hälso- och sjukvård bestäms i hög grad av befolkningens ålder. Nästan en av fem är 65 år eller äldre i Västra Götaland och andelen förväntas öka de närmsta decennierna. Prognos visar att den största befolkningsökningen till år 2020 förväntas ske bland 65–79-åringar, en ökning med nästan 30 000 individer i VGR. Sammanfattningsvis blir befolkningen i VGR fler och äldre vilket ökar sjukvårdsbehovet inklusive behovet av strålbehandling.

Cancerincidensen ökar

År 2012 ställdes 57 270 cancerdiagnoser hos 54 447 personer i Sverige. Trots att överlevnaden ökar är cancer nu den vanligaste dödsorsaken hos personer yngre än 85 år. Risken att få cancer innan 75 år ålder är cirka 30 %. Den relativa 10-årsöverlevnaden, som vi ofta jämför med bot, är cirka 65 %. Prostata- och bröstcancer är de vanligaste tumörsjukdomarna. Antalet tumörer har under de två senaste decennierna ökat med i genomsnitt 2,4 procent per år för män och 2 procent för kvinnor. Ökningen förklaras till viss del av förändring i befolkningens åldersstruktur, screening och förbättrade diagnostiska metoder men även av exponering för riskfaktorer.

Användandet av strålbehandling ökar

Långsiktig plan för strålbehandlingsbehov i Västra Sjukvårdsregionen (VSR) saknas från 2010 och framåt. Statens Beredning för medicinsk Utvärdering (SBU) har genomfört en studie som publicerades 2003 av praxis i Sverige när det gäller strålbehandling. Den visar att antalet strålbehandlingar per år har ökat med över 50 procent från 1992 till 2001. Andelen patienter med cancersjukdom, vilka någon gång under sin sjukdom fått strålbehandling har ökat från 32 procent 1992 till 47 procent 2001. Den övervägande delen av dessa får extern strålbehandling på linjäracceleratorer. Studien visade också att cirka hälften (54 %) av behandlingarna gavs i botande syfte och knappt hälften (46 %) gavs i symptomlindrande syfte. I den regionala utvecklingsplanen från 2015 anges god palliativ vård som ett utvecklingsområde och behovet av symtombehandling. Strålbehandling är ett effektivt sätt att nå en optimal symtomkontroll varför denna behandling kan förväntas öka.

Tillgängligheten till strålbehandling i VGR bör öka

I en nationell kartläggning av strålbehandlingsresurserna i Sverige 2012-anges antalet producerade strålningsfraktioner totalt i Sverige till 363 000 och i VGR till cirka 63 400. Dessa siffror visar på ett minimum behov av 11 linjäracceleratorer i drift samtidigt i VGR för att täcka det behov som förelåg år 2012. Det ska tydligt noteras att dessa siffror inte tar hänsyn till lokalt besvärande väntetider, periodiska variationer av strålbehandlingsbehovet under året, förmågan att hantera behovet av akuta behandlingar, tillfälliga apparatstopp, tider på apparat för mätningar och service och inte heller FOUU. Inte heller inkluderar minimibehovet i VGR av 11 linjäracceleratorer den ökande cancerincidensen på cirka 2 % årligen.

Skandionklinikens behandlingskapacitet ökar

Under 2015 togs den nationellt samägda anläggningen för högspecialiserad strålbehandling med protoner (vätekärnor), Skandionkliniken, i bruk. Under första året behandlades cirka 150 patienter vid denna anläggning varav knappt 15 % av patienterna kom från VGR. Under de fyra första åren kommer antalet patienter att successivt öka till 1000 patienter år 2019 motsvarande 15 500 fraktioner. För VGR kan detta väntas motsvara cirka 170 patienter eller cirka 2500 fraktioner vilket svarar till 40 % av en linjäraccelerators årliga fraktionsproduktion.

Behovet av materiella- och personella resurser samt kompetensförsörjning

I VGR bedrivs strålbehandling på Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU) i Göteborg och Södra Älvsborgs sjukhus (SÄS) i Borås. På SU finns idag åtta linjäracceleratorer och på SÄS tre linjäracceleratorer. Medianåldern på behandlingsapparaterna i VGR var 2011, 11,5 år medan den i övriga Sverige var cirka 7 år. Den äldsta linjäracceleratoren i VGR är 23 år gammal och den nyaste apparaten togs i bruk våren 2016. Ytterligare apparatbyte pågår i Göteborg och kommer sannolikt att ske även i Borås.

Vid sidan av apparatutbyte krävs utökade bemanningsresurser vad avser strålbehandlingssjuksköterskor, ingenjörer, sjukhusfysiker och strålbehandlingskompetenta onkologer. Rekrytering, utbildning och fortbildning av samtliga dessa yrkesgrupper bör ske kontinuerligt.

Koncernstab hälso- och sjukvård

Ann Söderström
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Ytterligare information

En ännu bättre cancervård. Regional utvecklingsplan för cancervården i Västra sjukvårdsregionen 2015 och framåt: www.cancercentrum.se/vast/vara-uppdrag/strategisk-utvecklingsplan/

Besluten skickas till

- Thomas Björk-Eriksson, verksamhetschef Regionalt cancercentrum väst, för genomförande: thomas.bjork-eriksson@rccvast.se